

Олександр Гарбар,

аспірант,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: a.footreviews@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7155-1514>

ІНІЦІАТИВИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, НАУКОВИХ УСТАНОВ І ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЩОДО СТВОРЕННЯ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Мета статті – запропонувати можливі шляхи їх подолання із застосуванням новітніх технологій, здійснити системний аналіз і надати оцінку ролі, функціоналу й ефективності ініціатив міжнародних організацій, наукових установ та громадських об'єднань у формуванні цифрових ресурсів історико-культурної спадщини, з акцентом на досвіді України за останні п'ять років. **Методологія дослідження** базується на загальнонаукових методах аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення; для визначення перспективних напрямів застосовано також принцип наступності та методи прогнозування і моделювання. **Наукова новизна** полягає в отриманні комплексного аналізу міжнародних і українських регуляторних актів та визначенні фінансової ролі міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЄС/Europeana) у стандартизації та підтримці діджиталізації історико-культурної спадщини, зокрема в рамках співпраці з Міністерством культури і стратегічних комунікацій; систематизуванні внеску наукових установ (університетів, дослідницьких центрів) у розробку та впровадження технологічних і методологічних рішень (3D-документування, цифрова гуманітаристика); висвітленні оперативної та функціональної ролі громадських об'єднань у процесі діджиталізації, включаючи практики краудсорсингу та швидкого реагування на загрози (на прикладі українських громадських організацій). **Висновки.** Аналіз діяльності громадських об'єднань і приватних ініціатив дає змогу зробити висновок, що залучення недержавного сектору до оцифрування культурної спадщини є не лише вимушеним кроком у часи кризи, а й надзвичайно позитивним явищем для України. Хоча благодійне

оцифрування наразі є рятівним колом для української культури, кінцевою метою має стати перетворення державних інституцій на потужні цифрові центри, що здатні інтегрувати гнучкість волонтерських рішень у стійку державну систему збереження національної пам'яті. Серед нагальних завдань слід визначити юридичну формалізацію та «репатріацію даних» у післявоєнний період, технічну модернізацію й інклюзивність регіональних інституцій, що зберігають історико-культурну спадщину, впровадження новітніх міжнародних стандартів та інноваційного захисту цифрового контенту. **Перспективи досліджень** полягають у подальшому вивченні проблем, що стосуються функціонування цифрових ресурсів історико-культурної спадщини, кращих зарубіжних і вітчизняних практик їх подолання, вивчення можливостей сучасних інституцій щодо розбудови інтеграційних ресурсів і консолідованої роботи щодо забезпечення їх функціонування, зокрема наповнення цифровою інформацією.

Ключові слова: історико-культурна спадщина, діджиталізація, цифровий ресурс, консолідована діяльність, цифрова гуманітаристика, нормативно-правове регулювання створення міжнародних та національних цифрових ресурсів, «репатріація даних», краудсорсинг

Вступ. На початку XXI ст. історико-культурна спадщина зіткнулася з подвійним викликом: необхідністю її фізичного збереження на тлі глобальних криз (збройні конфлікти, кліматичні зміни) та імперативом забезпечення всесвітнього доступу шляхом її цифровізації. Створення якісних цифрових ресурсів історико-культурної спадщини – це не лише технічний процес, а й формування нового соціокультурного та наукового феномену, відомого як цифрова культурна спадщина (Digital Cultural Heritage).

Для України повномасштабне вторгнення Російської Федерації у 2022 р. виявило широкий спектр проблем, які таємно підривали українське суспільство, залишаючись непомітними або вважаючись другорядними у розрізі історико-культурної спадщини. У цих умовах цифровізація трансформувалася з проблем розвитку на проблеми виживання та національної безпеки. Швидко, точно та стандартизоване створення цифрових копій бібліотечних й архівних фондів стало життєво необхідним інструментом для забезпечення збереженості їх інформації, насамперед постраждалих від воєнних злочинів, планування майбутніх відновлюваних і реставраційних заходів, а також для забезпечення безперервності доступу до документів.

Цей процес потребує безпрецедентної інтеграції зусиль на трьох рівнях:

- регуляторно-фінансовому, що переважно забезпечується на національному рівні. Проте часто міждержавні союзи та міжнародні організації (Європейський Союз (далі – ЄС), ЮНЕСКО, National Archives and Records Administration (NARA)), зокрема міжнародні проєкти (World Digital Library, The European Library, Europeana);
- технологічно-методологічному, що його розробляють наукові установи (установи Національної академії наук України, галузеві науково-дослідні установи, бібліотеки, архіви, університети);
- оперативно-прикладному, який забезпечують громадські об'єднання.

Проблема, що потребує наукового осмислення, полягає у відсутності комплексної моделі взаємодії між цими трьома суб'єктами у контексті створення цифрових ресурсів.

Більшість сучасних досліджень зосереджуються лише на одному з аспектів:

- на ролі міжнародного права та рекомендацій (наприклад, рекомендації ЮНЕСКО);
- на технологічних аспектах (застосування штучного інтелекту (далі – ШІ) чи 3D-моделювання);
- на кейсах окремих громадських проєктів.

Водночас саме системний підхід до аналізу спільної діяльності міжнародних організацій, наукових установ та громадських об'єднань, особливо у кризових умовах і в контексті інтеграції українських ресурсів у європейський простір, наприклад Europeana (<https://www.europeana.eu>), дасть змогу сформулювати ефективні стратегії [1]. Невирішена частина загальної проблеми, якій присвячується означена стаття, – це розробка та оцінка функціональної моделі взаємодії цих трьох ключових суб'єктів у кризових умовах цифрового збереження історико-культурної спадщини України.

Ініціативи міжнародних організацій: регулювання та фінансування

Процес створення цифрових ресурсів історико-культурної спадщини в умовах глобальних викликів, особливо військового конфлікту, потребує не лише оперативних локальних дій, але й

глобального регулювання та стратегічного фінансування. Діяльність NARA, ЮНЕСКО та інституцій ЄС, зокрема через платформу Europeana, формує міжнародну рамку співпраці з національними органами, як-от Міністерство культури та стратегічних комунікацій України (далі – МКСК). Ці організації є ключовими архітекторами стандартів і джерелами інвестицій у створення Цифрової культурної спадщини.

Всесвітня цифрова бібліотека. Шлях до цифрової свободи

Одним із провідних гравців на шляху до цифровізації можна сміливо називати Всесвітню цифрову бібліотеку (WDL, World Digital Library), що пройшла шлях від сміливої концепції NARA до одного з найбільших інтелектуальних ресурсів людства. Проєкт було засновано за ініціативи директора Бібліотеки Конгресу США Дж. Біллінгтона, який у 2005 р. запропонував ЮНЕСКО створити платформу для об'єднання розрізнених культурних надбань. Офіційна розробка стартувала у 2006 р. за активної підтримки ЮНЕСКО, а у 2009 р. портал став доступним для широкого загалу. За час свого існування бібліотека перетворилася на гігантський архів, що налічує понад 19 500 цифрових об'єктів (рукописів, мап, книг, фотографій та звукозаписів) з-понад 190 країн світу. У 2021 р. для забезпечення стабільності та довгострокового зберігання контент WDL був повністю інтегрований у цифрову платформу Бібліотеки Конгресу (loc.gov), що дало змогу зберегти доступ до матеріалів на найвищому технологічному рівні [38]

Основним пріоритетом організації є реалізація ініціатив із подолання цифрового розриву та надання технічної допомоги країнам, чия культурна спадщина перебуває під загрозою. Одним із ключових проєктів є «Цифрове вирівнювання», у межах якого WDL передає сучасне сканувальне обладнання та сервери бібліотекам Африки, Латинської Америки та Центральної Азії. Статистика свідчить про глибоку інклюзивність проєкту: опис об'єктів доступний понад 100 мовами, а основний інтерфейс перекладено сімома офіційними мовами Організації Об'єднаних Націй. Це дає змогу залучати мільйони користувачів щороку, забезпечуючи рівний доступ до знань як для жителів розвинутих країн, так і для віддалених регіонів, де фізичний доступ до архівів неможливий [39].

Крім архівної справи, WDL фокусується на освітніх та наукових проєктах, створюючи інтерактивні часові шкали та кураторські виставки, що пояснюють глобальні історичні процеси. Важливою частиною діяльності є оцифрування «крихких» артефактів – стародавніх документів на папірусі, пергаменті та ранніх фотоматеріалів, які швидко руйнуються. Завдяки партнерству з понад 190 провідними музеями та архівами проєкт зумів зібрати колекцію, що охоплює період від 8000 р. до нашої ери до сьогодення. Ці ініціативи не лише зберігають пам'ять, а й сприяють міжкультурному діалогу, демонструючи спільне коріння світових цивілізацій через відкритий доступ до першоджерел, які раніше були приховані у закритих сховищах.

ЮНЕСКО: встановлення глобальних стандартів, адаптація до криз і технологічна етика

ЮНЕСКО відіграє надважливу роль у формуванні регуляторної, етичної та методологічної рамки для створення Цифрової культурної спадщини, зосереджуючись на довгостроковій стійкості та універсальному доступі.

Поміж тим ЮНЕСКО активно опрацьовує проблему вразливості цифрових даних до технологічного застарівання та кіберризиків і вимагає впровадження стандарту OAIS (Open Archival Information System, <http://www.oais.info>), який забезпечує збереження інформації «достатньою кількістю спільнот» і «достатньо довгий час» (*long-term digital preservation*). Спільно з міжнародними інституціями, такими як IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), ICA (International Council on Archives) та ICARUS (International Centre for Archival Research, <https://www.icar-us.eu>), розробляються методології для міграції даних та їхньої інтеграції у розподілені хмарні інфраструктури [5].

Програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу» (*Memory of the World*) є не лише реєстром світової документальної спадщини, а й методологічним посібником для її оцифрування та збереження (<https://www.unesco.org/en/memory-world>). У контексті України ця програма стала важелем для привернення міжнародної уваги до потреби захисту архівних фондів, що перебувають у зоні ризику [6].

Адаптація конвенцій та етичні виклики штучного інтелекту

Робота ЮНЕСКО охоплює адаптацію міжнародних конвенцій

до реалій цифрової ери. Триває розробка операційних настанов до Конвенції про охорону всесвітньої спадщини 1972 р. [7]. Ці настанови мають чітко визначити вимоги до цифрової документації (наприклад, 3D-моделі, ГІС-дані, детальні плани) як обов'язкового компонента для подання номінацій. Це вимагає від України впровадження високоточних технологій документування на ранніх етапах.

Особливе місце посідає етика ШІ. Ухвалена Рекомендація щодо етики штучного інтелекту (2021 р.) формує етичну рамку для використання ШІ у сфері культурної спадщини [8]. Це є критичним, оскільки ШІ-алгоритми можуть використовуватися для автоматичного комплектування документів, їх реставрації, класифікації, оптимізації пошуку інформації не тільки за текстовими повідомленнями, а також зображеннями й звуковими даними, чи навіть для генерації контенту. Етична рамка потребує, щоб усі алгоритмічні рішення (такі як використання нейромереж для заповнення втрачених даних 3D-моделей) були ідентифіковані та відокремлені від оригінальних даних, щоб запобігти цифровій дезінформації та забезпечити автентичність цифрових копій.

Співпраця з МКСК у кризових умовах: моніторинг та надання допомоги

Співпраця ЮНЕСКО з МКСК набула екстреного характеру після 2022 р. ЮНЕСКО забезпечує моніторинг пошкоджень культурних об'єктів. Цей моніторинг не обмежується лише звітами, а включає використання супутникових знімків та інших технологій дистанційного зондування, що дає змогу формувати об'єктивну базу даних для подальшого судового переслідування й оцінки збитків.

Крім того, ЮНЕСКО надає фінансову та матеріальну допомогу, що охоплює:

- надання спеціалізованого обладнання (професійних сканерів, систем зберігання даних) для оперативної діджиталізації фондів, що перебувають під загрозою;
- фінансування тренінгів для українських фахівців з документування та архівування в умовах конфлікту;
- розроблення національної стратегії цифрової трансформації культурної спадщини спільно з МКСК.

Так, 22 листопада 2023 р. Україну вперше було обрано до

складу Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО під час 24-ї сесії Генеральної асамблеї країн-учасниць Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини у штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі (<https://whc.unesco.org/en/news/2631>). Цей крок відкриває нові можливості для активної участі в реалізації конвенції, зокрема, приймати рішення щодо використання Фонду всесвітньої спадщини та включення об'єктів до Списку всесвітньої спадщини та Списку всесвітньої спадщини під загрозою [9].

Водночас уже у 2025 р. під час 47-ї сесії Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, за ініціативи України, було ухвалено поправку до рішення Комітету про вплив збройних конфліктів на об'єкти всесвітньої спадщини [12].

Вкрай важливо підкреслити значну роль Конференції європейських національних бібліотекарів (The Conference of European National Librarians, CENL), а саме Стратегію CENL 2023–2027 рр. (https://www.cenl.org/wp-content/uploads/2023/08/CENL_strategy2023-2027.pdf), яка визначає пріоритети та ініціативи, спрямовані на посилення ролі національних бібліотек як провідних інституцій пам'яті, що забезпечують доступ до знань, розвиток інноваційних послуг та збереження культурної спадщини в умовах цифрової трансформації та глобальних викликів. Варто підкреслити, що членство Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ), як єдиного представника від України (<https://www.cenl.org/member-libraries/>), дає можливість активно залучати досвід провідних європейських бібліотек, поширювати його в Україні та популяризувати український культурний сегмент у світовому контексті. Таким чином взаємодія у CENL є важливим чинником консолідації зусиль національних бібліотек для подолання сучасних викликів та зміцнення культурного, наукового й освітнього потенціалу Європи [23].

Зазначимо, що з 2025 р. до членства в IFLA від України до НБУВ приєдналося ще дві інституції (<https://www.ifla.org/members/>): Українська бібліотечна асоціація та Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.

Європейський досвід. Від TEL до Europeana: технічне лідерство й інтеграція даних

Європейська бібліотека (The European Library, TEL), яку часто називають Європейською електронною бібліотекою, є фундаментальним ресурсом, розробленим для стратегічного задоволення потреб дослідницької спільноти в усьому світі. Історія проєкту бере свій початок у 2001 р. з тривалого підготовчого етапу на підґрунті ресурсу GABRIEL (Gateway and Bridge to Europe's National Libraries). Останній слугував спільним вебпорталом, що через онлайн-каталоги публічного доступу (Online Public Access Catalog, OPAC) забезпечував зв'язок між національними книгозбірнями. Офіційно запрацювавши з 2005 р., проєкт TEL відкрив безпрецедентний доступ до інтелектуальних скарбів 48 національних бібліотек Європи та провідних наукових установ. Важливою частиною цієї мережі є НБУВ, що інтегрує українську наукову спадщину в загальноєвропейський контекст. На сьогодні потужності ресурсу вражають масштабами: користувачам надається доступ до понад 168 238 832 бібліографічних записів та 26 394 274 цифрових елементів, що становить близько 15,69 % від загального обсягу фондів. Функціонування цього механізму забезпечувалося Конференцією європейських національних бібліотекарів (CENL) та фінансовою підтримкою Європейської комісії в межах програм розвитку eContentPlus [37].

Напрямок діяльності Європейської бібліотеки з часом трансформувався, ставши базисом для створення амбітного проєкту – європейської цифрової бібліотеки Європіана (Europeana). Якщо TEL зосереджувалася на академічній глибині та бібліографічній точності, то Europeana (<https://www.europeana.eu>) взяла на себе місію широкої популяризації культурної спадщини. Наразі вона акумулює понад 60 млн об'єктів – від видатних полотен живопису до архівних аудіозаписів, роблячи їх доступними для навчання, роботи чи розваг.

Спільний європейський простір даних для культурної спадщини (експертна група ЄС CEDCHE)

Стратегія Europeana визначила курс на створення експертної групи комісії з питань спільного європейського простору даних для культурної спадщини (Commission Expert Group on the common European Data Space for Cultural Heritage, CEDCHE), що є ключовим елементом цифрової трансформації Європи. CEDCHE – це не лише база даних, а інфраструктура, що дає змогу безперешкодно обміню-

ватися даними між музеями, бібліотеками та архівами всіх країн-членів і країн-партнерів. Для України, як кандидата на вступ до ЄС, інтеграція в CEDCNE є стратегічним пріоритетом [2].

Стандартизація метаданих: EDM та LIDO

Інтеграція в CEDCNE потребує від України обов'язкового впровадження уніфікованих стандартів метаданих:

- EDM (Europeana Data Model) є високо структурованою моделлю, заснованою на технологіях Web 3.0 (Linked Data та Resource Description Framework, RDF). Її впровадження забезпечує семантичну узгодженість українських цифрових ресурсів з європейськими базами. Це дає змогу не просто відображати об'єкти, а створювати зв'язки між ними, між різними інституціями та навіть мовами [10];

- LIDO (Lightweight Information Describing Objects) використовується для опису музейних об'єктів, включаючи їхні фізичні властивості, контекст та зв'язок з подіями [11].

Проблема інтеграції: дослідники вказують на проблему асиметрії даних – складність мапування національних метаданих, які часто є застарілими або неповними, на загальні вимоги EDM. Для досягнення повної інтероперабельності необхідна масштабна національна програма гармонізації метаданих.

Фінансова підтримка та 3D-агрегація через Digital Europe й ALIPH

Фінансування ЄС відбувається через програми, зокрема Digital Europe, спрямовані на масштабне 3D-оцифрування пам'яток та інфраструктурні проєкти. Цей досвід може застосовуватися і до документальної історико-культурної спадщини. Так, Europeana активно розробляє Технічні вимоги до 3D-контенту для наступного етапу CEDCNE. Це стимулює українські наукові установи та неурядові організації інвестувати у високоточні технології (наземне лазерне сканування, фотограмметрія) [14].

Крім ЄС, критично важливу роль у фінансуванні екстреної діджиталізації відіграє Міжнародний альянс із захисту спадщини в зонах конфлікту ALIPH (<https://www.aliph-foundation.org>).

Специфіка ALIPH в Україні: ALIPH надає цільові гранти українським інституціям і неурядовим організаціям (наприклад, Skeiron) на придбання високотехнологічного обладнання (лазерних сканерів)

та на фіксацію пошкоджень у реальному часі. Цей механізм фінансування є більш гнучким та швидким порівняно з традиційними програмами ЄС, що робить його незамінним інструментом у кризовій ситуації [13].

Екстрена допомога Europeana, включаючи підтримку ініціатив на кшталт SUCHO та інтеграцію українських колекцій, засвідчує, що міжнародні організації перейшли від теоретичного регулювання до практичного партнерства, забезпечуючи фінансову та технічну стійкість української Цифрової культурної спадщини.

Діяльність наукових установ: технології та методології

Діяльність наукових установ, зокрема Національної академії наук України (НАН України), провідних університетів та державних дослідницьких центрів, є критично важливою для формування Цифрової культурної спадщини. Наукові установи відповідають за розробку методологій, адаптацію інноваційних технологій та кадрову підготовку. Вони є основними розробниками технологічних протоколів для створення високоточних цифрових копій спадщини та забезпечують наукову основу для імплементації міжнародних стандартів.

Так лише нещодавно – 29 жовтня 2025 р. Кабінет Міністрів України ухвалив підготовлену МКСК постанову про запуск експериментального проекту – Реєстру Музейного фонду України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-2025-п>).

Запуск цього реєстру дасть змогу:

- фіксувати кожен музейний предмет у цифровій формі;
- контролювати переміщення експонатів в Україні та за кордоном;
- швидко реагувати у випадках зникнення або викрадення культурних цінностей;
- створювати базу даних для повернення втрачених музейних предметів;
- формувати аналітику про стан музейних колекцій [31].

Цей проєкт створено для збору, зберігання, обліку, захисту та оброблення даних про музейні предмети та колекції. Незважаючи на відносну новизну, проєкт вже має значні результати в оцифруванні предметів історико-культурної спадщини. Станом на грудень 2025 р.

на базі Музейного фонду України вже оцифровано понад 45 тис. предметів історико-культурної спадщини [32].

Серед іншого, варто зауважити, що станом на березень 2022 р. повномасштабне вторгнення РФ в Україну виявило широкий спектр питань перед українськими науковими установами. Так, НБУВ оцифрування колекцій визначено як одне з найважливіших завдань для збереження інформації та забезпечення доступу користувачів, особливо в контексті потенційної втрати ресурсів через військові дії [22].

Результатом діяльності за обраним напрямом та не в останню чергу завдяки допомозі міжнародних партнерів було досягнуто значного прогресу:

- у 2022 р. виготовлено 64 066 цифрових копій для оцифрування 1 794 од. зб.;

- у 2023 р. виготовлено 166 809 цифрових копій для оцифрування 4 094 од. зб.;

- у 2024 р. виготовлено 325 418 цифрових копій для оцифрування 14 618 од. зб. [22];

- у 2025 р. виготовлено 380 632 цифрових копій для оцифрування 20 218 од. зб.;

- на час завершення цього дослідження на 2026 р. попередньо планувалося виготовити близько 400 тис. цифрових копій для оцифрування приблизно 10 тис. од. зб.

Також як частина великої програми оцифрування фондів НБУВ, яка активно розвивалася у 2000-х – 2010-х роках, було створено проєкт «Цифрової бібліотеки історико-культурної спадщини», що мав на меті оцифрування та забезпечення відкритого доступу до інформації рукописів, стародруків, рідкісних видань, історичних колекцій та інших цінних документів, що зберігаються у фондах НБУВ. Ресурс структурований за колекціями, видами документів і предметно-тематичними рубриками.

Ключовим етапом роботи ресурсу є 2017 р., коли було оголошено про запуск нового формату «Цифрової бібліотеки історико-культурної спадщини» як частини більшої електронної бібліотеки «УКРАЇНІКА» [25].

Ресурс займається оцифруванням і збереженням повнотекстових збірань оцифрованих документів (рукописи, книжкові пам'ятки, стародруки, карти, рідкісні видання) з історико-культурних фондів НБУВ, за певними принципами відбору. Оцифровуються документи, які є:

- цінними та унікальними;
- пошкодженими, зокрема внаслідок природнього старіння матеріалів (для збереження інформації оригіналу);
- тими, що мають підвищений користувацький попит.

На окрему увагу також заслуговує ініціатива «Українська цифрова бібліотека» (далі – УЦБ), що була створена на базі Українського інституту книги у 2019 р. [29].

Головною метою ініціативи є популяризація і доступність української книги в електронному форматі та долучення якомога більше українців до читання. Тому одразу після запуску УЦБ оголосила тендер на розробку мобільного застосунку-читалки для Android та iOS, які б дали змогу читачам вибирати бажані книжки та показувати їх у захищеному форматі, та програмне забезпечення, завдяки якому видавці отримують зручні інструменти наповнення бібліотеки й описування власних публікацій. Як результат – у травні 2023 р. Українським інститутом книги був презентований додаток, що працює на двох найбільш популярних мобільних платформах – Android та iOS [30].

УКФ – головний оператор в Україні міжнародної допомоги у сфері культури

Український культурний фонд (УКФ) – це державна установа, створена у 2017 р. з метою сприяння розвитку національної культури та мистецтва. Ініціатива створення фонду належала Міністерству культури України відповідно до Закону України «Про Український культурний фонд». Поява УКФ стала революційним кроком, оскільки запровадила прозорий конкурсний механізм фінансування культурних ініціатив через систему грантів, відійшовши від радянської моделі прямого державного розподілу коштів [33].

Діяльність УКФ охоплює широкий спектр напрямів: від підтримки аудіовізуального мистецтва та літератури до збереження культурної спадщини та розвитку креативних індустрій. Фонд виконує роль

експертного центру, що стимулює інновації, підтримує молодих митців та сприяє інтеграції української культури у світовий простір. Основними завданнями організації є підтримка мистецьких проєктів, стимулювання міжсекторальних партнерств і розбудова сучасної культурної інфраструктури в усіх регіонах України [34].

Протягом останніх років зростає взаємодія між УКФ і німецькими інституціями. Німеччина стала одним із ключових донорів, надаючи прямі внески, технічну експертизу та створюючи спільні грантові програми для підтримки українського сектору культури.

Важливим аспектом стала екстрена підтримка митців у середині країни після початку повномасштабного вторгнення, коли бюджетні кошти УКФ були частково секвестровані на потреби оборони. Німецькі партнери, зокрема Фонд «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» (EVZ, <https://www.stiftung-evz.de/ru/temy/ukraina/>), стали стратегічними партнерами у реалізації програм, що дали змогу профінансувати десятки проєктів у найкритичніші періоди. Окрему роль відіграє програма House of Europe, що фінансується Німеччиною та адмініструється Goethe-Institut, фокусуючись на міжнародній мобільності та спільних проєктах [35].

УКФ продовжує свій розвиток як один із головний операторів міжнародної допомоги у сфері культури. Саме на 2026 р. УКФ визначає головним пріоритетом системну підтримку стійкості сектору. Німеччина вже підтвердила виділення значних коштів на гуманітарне відновлення України, де культура посідає чільне місце. У планах фонду – продовження роботи через ЛОТ «Міжгалузеві проєкти зі збереження культурної спадщини», що стане інструментом для відновлення пошкоджених об'єктів та інтеграції українського культурного коду у європейський цифровий і юридичний простір. Стратегічна мета на 2026 р. полягає у перетворенні культури на ресурс для майбутнього відновлення, де інноваційні технології та міжнародна солідарність гарантуватимуть збереження української суб'єктності [36].

Розвиток цифрової гуманітаристики та стандартизація метаданих

Інститути НАН України є центрами розвитку цифрової гуманітаристики (Digital Humanities). Наукова спільнота працює над

розробкою національних онтологій та словників метаданих, що дають можливість стандартизувати опис української спадщини та забезпечити її сумісність з міжнародними стандартами (EDM, LIDO).

Ця робота охоплює:

- створення великих мовних моделей (Large Language Model), LLM) ШІ для автоматичної класифікації, транскрипції та збагачення метаданих оцифрованих бібліотечних та архівних фондів;
- критичний аналіз міжнародних стандартів, обґрунтовуючи необхідність адаптації загальноєвропейських вимог до унікальних характеристик українських фондів (наприклад, складність кирилических рукописів чи опис об'єктів радянського періоду);
- кадрова підготовка фахівців: університети впроваджують нові спеціалізації, такі як «Цифрове архівування», що забезпечує технологічну стійкість сектору.

Діяльність архівних установ на місцях: імплементація наукових рішень та міжнародна співпраця

Регіональні державні архіви є ключовими імплементаторами наукових методологій та державних програм, адаптуючи їх до умов воєнного стану. Їхня діяльність ілюструє практичну реалізацію державної Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 рр., затвердженої Державною архівною службою України (далі – Укрдержархів) [21].

Як зазначають Н. Колесник і К. Картузов, досвід Державного архіву Миколаївської області в умовах безпосередньої збройної агресії РФ засвідчив, що оцифрування є найбільш ефективним і першочерговим заходом для збереження Національного архівного фонду (далі – НАФ). Держархів Миколаївської області, перебуваючи в зоні активних обстрілів, став активним суб'єктом збереження, оперативно застосовувавши низку технічних і організаційних рішень для гарантування збереженості історичних даних. Цей процес слугує важливим кейс-стаді інституційної стійкості, демонструючи здатність регіональних архівів протистояти прямим військовим загрозам. У результаті Держархів Миколаївської області успішно забезпечив збереження інформації значної частини документів у цифровому форматі, що гарантуватиме їхню доступність для майбутніх поколінь. Автори підкреслюють, що подальші зусилля

мають бути спрямовані на удосконалення технологічних рішень для захисту вже оцифрованих даних та розробку спеціалізованих стратегій діджиталізації в екстремальних умовах [16].

Виконання державних програм та застосування методологій

В умовах воєнного стану державні архіви продовжують оцифрування документів НАФ. Для цього вони використовують затверджені Укрдержархівом методичні рекомендації, затверджені наказами Укрдержархіву № 36 (2019 р.) та № 120 (2021 р.), що відіграють роль засадничого регулятора у сфері збереження та популяризації історико-культурної спадщини України. Їхній вплив полягає насамперед у запровадженні єдиних стандартів якості, що гарантують автентичність копій. Завдяки створенню еталонних майстер-копій високої роздільної здатності цінні паперові оригінали вилучаються з обігу для фізичного їх використання, а дослідники отримують якісний цифровий заміник [40].

Документи гарантують безпеку національної пам'яті в умовах війни. Регламентоване створення резервних копій та їхнє зберігання на віддалених серверах мінімізує ризики безповоротної втрати даних у разі фізичного знищення архівів. Крім того, запровадження уніфікованих метаданих дало змогу інтегрувати українську спадщину в глобальний цифровий простір, зробивши доступ до документів відкритим і незалежним від локації користувача.

Зміни 2021 р. актуалізували процеси відповідно до сучасних інформаційних технологій, дозволивши архівам швидше нарощувати обсяги оцифрування. Таким чином, нормативна база перетворила цифровізацію з технічного процесу на стратегічний інструмент захисту та популяризації історико-культурного надбання України [41].

Відповідно до звітної документації Укрдержархіву, протягом 2022–2025 рр. істотно змінено темпи оцифрування НАФ. За цей період створено 105,5 млн цифрових копій 1,55 млн одиниць зберігання (далі – од. зб.), а також 88 тис. описів архівних фондів (<https://suspilne.media/1204546-minust-z-2022-roku-derzavni-arhivi-ocifruvali-ponad-105-miljoniv-dokumentiv/>). Інше джерело уточнює загальну цифру оцифрування документів НАФ (<https://interfax.com.ua/news/general/1135667.html>): 2023 р. виготовлено 21 млн цифрових копій; 2024 р. – 34 млн; 2025 р. – 52,7 млн.

Завдяки листуванню як методу дослідження, для аналізу було зроблено вибірку даних деяких центральних державних і державних архівів областей, що дало змогу деталізувати деякі завдання щодо оцифрування НАФ і підтвердити загальні підсумки діяльності архівної галузі України в цьому напрямі.

Пріоритети: в умовах підвищеного ризику архіви, як, наприклад, Державний архів Запорізької області, визначили пріоритетними напрямками оцифрування найбільш вразливих та соціально важливих фондів, зокрема документів періоду давніх актів (до 1917 р.), а також кримінальних справ репресованих осіб [17].

Статистика оцифрування: незважаючи на військові дії, обсяги оцифрування істотно зросли. Так, за доступними онлайн-джерелами, Державний архів Харківської області оцифрував 433 од. зб. (62 902 цифрових копій) у 2022 р., 1537 од. зб. (660 096 цифрових копій) у 2023 р. та 6 750 од. зб. (972 780 цифрових копій) у 2024 р. Державний архів Запорізької області за період 2022 – жовтень 2025 р. відсканував 4324 од. зб. (573 036 цифрових копій) документів НАФ та понад 12 тис. описів справ [18].

Деталізацію результатів виконання Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 рр. наводять центральні державні архіви України, зокрема: Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України) за 2024 р. спільно з Family Search оцифрував 10 490 од. зб. та 156 описів, що становило 1 210 106 цифрових копій (tsdial.archives.gov.ua/index19.html). Центральний державний архів вищих органів України за 2025 р. спільно з Державним центром збереження документів НАФ та за програмою Family Search оцифрував 11 846 од. зб., що становило 1 202 750 цифрових копій (<https://tsdavo.gov.ua/plany-ta-zvity/>).

Інфраструктурні рішення та міжнародне архівне партнерство

Для систематизації та зберігання цифрових копій архіви використовують різні підходи:

– локальні та хмарні рішення. Відповідно до угоди між Укрдержархівом і Національним архівом Сполученого Королівства від 25.03.2022 британськими колегами на безоплатній основі на сервісе

Amazon Web Services було створено хмарне сховище для українських державних архівних установ [27];

– облік та доступ. Для обліку оцифрованих документів архіви використовують Microsoft Excel (Дніпро, Львів, Запоріжжя). Реєстри оцифрованих справ розміщуються у відкритому доступі (наприклад, Запорізький архів використовує для цього Google Sheets). Доступ до оцифрованих копій здійснюється через читальні зали (Дніпро) та офіційні вебсайти архівів [20].

Особливе місце посідає міжнародна співпраця з корпорацією FamilySearch International (США):

– масштаб партнерства: У 2020 р. Укрдержархівом і корпорацією FamilySearch International (США) було укладено Меморандум про співробітництво. Станом на жовтень 2025 р. до проєкту з масового оцифрування документів приєдналася вже понад 31 державна архівна установа України [26];

– пріоритети FamilySearch. Співпраця переважно спрямована на оцифрування фондів, що стосуються генеалогічної тематики, включаючи метричні книги, актові записи цивільного стану та документи репресивних органів. Це забезпечує критичну підтримку у збереженні найбільш затребуваних користувачами колекцій;

– результати: за рік співробітництва (вересень 2024 р. – жовтень 2025 р.) оператори FamilySearch тільки у Державному архіві Запорізької області оцифрували 9558 справ, що становить 1,67 млн цифрових копій аркушів та обкладинок [17].

Виклики та оптимізація

Архівні установи наголошують на потребі модернізації обладнання та постійному підвищенні кваліфікації працівників як ключових шляхах оптимізації процесів оцифрування. Також, як зауважує ЦДІАЛ України, для оцифрування великоформатних архівних документів (кадастрових карт, плакатів) необхідне спеціалізоване обладнання, яке часто відсутнє на місцях. Саме такий широкоформатний сканер було отримано у формі благодійної допомоги Центральним державним науково-технічним архівом України, м. Харків (далі – ЦДНТА України).

Щодо розробки нормативно-правової бази, важливо відзначити, що більшість регіональних архівів (Дніпро, Харків, Запоріжжя) не

є учасниками фокус-груп. Водночас ЦДІАЛ України брав участь у розробці Програм оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 рр. та на 2026–2030 рр., що демонструє вибіркове залучення окремих інституцій до формування державної політики.

Роль громадських об'єднань: активізація та оперативність

Роль громадських об'єднань та неурядових організацій стала критично важливою для України у сфері оперативного створення цифрових ресурсів та залучення волонтерського потенціалу. Ці ініціативи демонструють надзвичайну швидкість реакції та здатність до мобілізації ресурсів у кризових ситуаціях. У той час як державні архіви виконують планові роботи з оцифрування згідно з Програмою оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 рр. Укрдержархіву (<https://cutt.ly/IOQQ5fv>) та у співпраці з FamilySearch, громадський сектор заповнює нішу кризового реагування та документування пошкоджень, часто виступаючи першою ланкою захисту [21].

ГО Skeiron (<https://skeiron.com.ua>) є українською командою, що використовує передові технології лазерного сканування та фотограмметрії для створення високоточних 3D-моделей. Їхня діяльність є прямим втіленням наукових методологій (обговорюваних у розділі 2) у прикладній площині [3].

Оперативність у кризі та міжнародна підтримка: Проєкт #SaveUkrainianHeritage після лютого 2022 р. був зосереджений на оцифруванні об'єктів із найвищим ризиком втрати, включаючи пам'ятки, внесені до попередніх списків ЮНЕСКО. Команда Skeiron діє у партнерстві з іноземними організаціями, наприклад Iconem (<https://iconem.com>), та за підтримки ALIPH, який забезпечує швидке фінансування на придбання та обслуговування високоточного обладнання.

Наукова цінність та результати: Створені цифрові копії є не просто візуалізацією; вони є геореференсованими та точними «цифровими паспортами» пам'яток. Ці паспорти є незамінними для: 1) створення доказової бази для міжнародних судів та моніторингових організацій; 2) планування потенційної реконструкції та реставрації у разі руйнування, забезпечуючи максимальну історичну достовірність відновлення. До середини 2022 р. команда Skeiron

створила понад сто 3D-моделей, які слугують науковою основою для майбутніх реставраційних робіт.

Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO) – це міжнародна волонтерська ініціатива, заснована у лютому 2022 р., сфокусована на надзвичайному вебархівуванні (emergency web archiving) [4].

Масштаб та технології: ініціатива об'єднала понад 1500 волонтерів (бібліотекарів, архівістів, ІТ-спеціалістів) з усього світу. Вони використовували спеціалізовані інструменти для створення резервних копій (краулінгу) вебсайтів українських культурних установ. До червня 2022 р. волонтери заархівували понад 5400 вебсайтів, створивши резервну копію обсягом понад 50 терабайтів даних на хмарних серверах за межами України. Цей процес дав змогу зберегти цифрові колекції, каталоги, наукові публікації та унікальні історичні дані, які могли бути втрачені через кібератаки або фізичні пошкодження серверів.

Юридичні та етичні аспекти: діяльність SUCHO підняла важливі питання щодо відкритого доступу та авторського права у кризових умовах. SUCHO розробила власну Заяву про відкритий доступ, у якій підкреслюється, що всі заархівовані матеріали зберігаються для цілей збереження і будуть повернені українським інституціям для інтеграції після завершення конфлікту. Це створює прецедент для тимчасового збереження цифрової спадщини без порушення міжнародних норм, забезпечуючи принцип «репатріації даних». [43]

Ще одним наслідком повномасштабного вторгнення стало створення В. Рожком ініціативи HeMO – Лабораторії моніторингу культурної спадщини України (Heritage Monitoring Lab), яка вже за три роки перетворилась на головний незалежний центр документування воєнних злочинів проти культури (<https://surl.li/awabsx>). З березня 2022 р. команда проводить польові експедиції, створює цифрові копії колекцій та веде єдину верифіковану базу пошкоджених об'єктів, що використовується UNESCO, Міжнародним кримінальним судом та урядом України для планування відновлення. До результатів роботи можна віднести:

- 157 експедицій у 18 регіонах, понад 2 тис. обстежених об'єктів;
- 2015 записів у базі (з них 1780 пошкоджених або знищених);

- мобільні центри цифровізації у Києві та Львові: 3D-моделі, хмарне сховище, система IDEX;
- навчання понад 1600 працівників музеїв стандартам CIDOC CRM та LIDO;
- супутниковий моніторинг 28 тис. об'єктів спільно з Smithsonian та Університетом Меріленду;
- запуск Black Sea Regional Hub CER у 2024 р. – п'ятий у світі осередок швидкого реагування на культурні кризи [42].

НеМО стало не лише інструментом фіксації втрат, а й основою для майбутнього відновлення та судового переслідування злочинів проти української ідентичності.

Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал» розробив та впроваджує власну Цифрову стратегію на 2022–2024 рр. Цей документ є важливим прикладом інституційного підходу до цифрової трансформації та підвищення операційної стійкості (digital resilience) [15]. Стратегія має на меті підвищити цифрову спроможність інституції та забезпечити безперервність роботи в умовах кризи.

Ключовими пріоритетами цієї стратегії є:

- електронний облік спадщини. Перехід від паперового обліку до єдиної цифрової системи обліку музейних фондів, що є основою для подальшого оцифрування;
- розширення віртуальної присутності. Створення цифрових архівів проєктів та публікація електронних видань, що дає змогу інституції залишатися доступною, незважаючи на фізичні обмеження;
- кроссекторальне партнерство. Використання рішень, розроблених громадськими об'єднаннями, для швидкого впровадження технологій.

Впровадження цієї стратегії дало змогу «Мистецькому арсеналу» позиціонуватися як флагман інформаційно-технологічної модернізації музейної сфери України. Зокрема, було розроблено окремий розділ на вебсайті Книжкового арсеналу та створено цифровий архів проєкту «Україна в огні». Дослідження підкреслюють, що успіх таких стратегій залежить від гнучкості та здатності швидко інтегрувати як державні програми, так і оперативні рішення,

розроблені громадським сектором. Це демонструє, що громадські об'єднання, виходячи за межі традиційного волонтерства, стають повноцінними партнерами інституцій у питаннях цифрової стійкості.

Безумовно, неможливо не згадати такий проєкт як LIBRARIA, що був заснований у 2012 р. компанією «Архівні інформаційні системи» (AIC), яка з 2005 р. працює над оцифруванням бібліотечних та архівних фондів. LIBRARIA є результатом приватної ініціативи, що здійснюється у співпраці з бібліотеками, архівами та науковими інституціями як в Україні, так і за її межами [24].

Головна мета проєкту – оцифрування та надання онлайн-доступ до якомога більшого масиву української історичної періодики. Наразі ресурс постійно наповнюється, і вже оцифровано понад 800 тис. сторінок понад 400 видань. Ця колекція охоплює видання українською, польською, німецькою, румунською, їдиш, кримсько-татарською та російською мовами. Хронологічні межі зібрання сягають від початку до 50-х років XX ст. Розробники планують представити у найближчі роки кілька мільйонів сторінок, значно розширивши географічні та хронологічні межі проєкту.

Для оцифрування використовуються високопродуктивні планетарні сканери Zeutschel OS 12000 та OS 14000, що дає змогу сканувати десятки тисяч сторінок щомісяця без шкоди для оригіналів. Обробка відсканованих газет відбувається за допомогою спеціального програмного забезпечення docWorks.

Через те що проєкт LIBRARIA є приватною ініціативою та потребує значних фінансових ресурсів, його розвиток відбувається на комерційній основі.

Повний доступ до контенту, включно з переглядом зображень та розпізнаних текстів, є платним з 2025 р. і надається зареєстрованим користувачам. Натомість кошти, отримані від реалізації доступу, реінвестуються у підтримку та розвиток проєкту, його розширення й удосконалення системи презентації.

Інституції, що надають свої зібрання для оцифрування та наповнення LIBRARIA, можуть отримати безкоштовний доступ до ресурсу у своїх читальних залах (<http://www.nbuv.gov.ua/node/6701>).

Перспективи подальших розвідок у напрямі дослідження

Подальші наукові розвідки мають бути зосереджені на трьох ключових напрямках, виявлених у процесі наведеного дослідження:

1. Формалізація моделі трирівневої взаємодії та репатріація даних: необхідна розробка чітких юридичних протоколів, що формалізують механізми репатріації даних (зокрема архівних даних SUCHO) після завершення конфлікту. Це включає регулювання прав інтелектуальної власності та забезпечення повернення контролю над збереженими даними національним інституціям.

2. Модернізація обладнання та навчання: слід детальніше дослідити методичні прогалини та потребу в придбанні спеціалізованого обладнання (наприклад, для великоформатних документів, яке застосовує у своїй діяльності ЦДНТА України) та розробці централізованих програм підвищення кваліфікації для працівників регіональних архівів. Також необхідно забезпечити участь більшої кількості регіональних архівів у розробці нормативно-правової бази (на відміну від поточної ситуації, коли лише ЦДІАЛ України брав участь у розробці програм) [19].

3. Етичні виклики Web 3.0 та ІІІ: треба дослідити можливості застосування технологій блокчейну для забезпечення незмінності (immutability) цифрових копій та їхньої верифікації. Також необхідна розробка національних етичних настанов для застосування ІІІ, зокрема мовної моделі, у процесах верифікації та збагачення культурних даних, щоб запобігти цифровій дезінформації та забезпечити їх автентичність [28].

Висновки. Аналіз діяльності громадських об'єднань і приватних ініціатив дає змогу зробити висновок, що залучення недержавного сектору до оцифрування культурної спадщини є не лише вимушеним кроком у часи кризи, а й надзвичайно позитивним явищем для України. Завдяки волонтерському потенціалу та благодійній основі, такі проекти як Skeiron, SUCHO та NeMO забезпечують мобільність, яку важко реалізувати в межах суворих державних планів.

Громадський сектор фактично взяв на себе роль «першої ланки захисту», виконуючи критично важливу роботу без навантаження на державний бюджет:

- оперативність і технологічність. Створення високоточних 3D-моделей («цифрових паспортів») пам'яток командою Skeiron дає змогу вже сьогодні мати базу для майбутньої реставрації;

- масштабність збереження. Міжнародна ініціатива SUCHO

заархівувала понад 5400 вебсайтів (50 ТБ даних), запобігаючи втраті цифрових колекцій через кібератаки;

- доказова база. Лабораторія NeMO (Heritage Monitoring Lab) трансформувалася у провідний центр документування воєнних злочинів проти культури, чії дані визнаються на міжнародному рівні;

- приватна ініціатива. Проєкт LIBRARIA демонструє успішну модель оцифрування періодики (понад 800 тис. сторінок) на комерційно-реінвестиційній основі, що забезпечує сталість розвитку ресурсу.

Водночас, попри високу ефективність волонтерського руху, щоб процес оцифрування став повністю керованим і системним на державному рівні, необхідно впровадити низку стратегічних змін:

- юридична формалізація та «репатріація даних». Необхідно розробити чіткі протоколи повернення заархівованих волонтерами даних під контроль національних інституцій із врегулюванням усіх питань авторського права;

- технічна модернізація та інклюзивність регіонів. Держава має забезпечити регіональні архіви сучасним обладнанням, зокрема для великоформатного сканування, та залучати їх до розробки нормативно-правової бази, щоб усунути існуючий розрив між центральними й обласними установами;

- впровадження новітніх стандартів. Досвід NeMO та «Мистецького арсеналу» щодо навчання персоналу стандартам CIDOC CRM та LIDO має бути масштабований на всі державні музейні й архівні установи;

- інноваційний захист: потрібна розробка національних етичних настанов для використання III й технологій блокчейну, щоб гарантувати автентичність цифрових копій та запобігти дезінформації.

Отже, хоча «позадержавне» оцифрування наразі є рятівним колом для української культури, кінцевою метою має стати перетворення державних інституцій на потужні цифрові центри, що здатні інтегрувати гнучкість волонтерських рішень у стійку державну систему збереження національної пам'яті.

Список використаних джерел

1. Europeana strategy 2020-2025: Empowering digital change. 2020. URL: <https://pro.europeana.eu/post/europeana-strategy-2020-2025-empowering-digital-change> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Expert Group on a common European Data Space for Cultural Heritage. European Commission, 17 December 2021. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/expert-group-common-european-data-space-cultural-heritage> (дата звернення: 20.11.2025).
3. Оцифровуємо минуле заради майбутнього... : вебсайт Skeiron. URL: <https://skeiron.com.ua/ua/mission> (дата звернення: 20.11.2025).
4. Що робить SUCHO (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online). URL: <https://www.sucho.org/ukraine> (дата звернення: 20.11.2025).
5. The UNESCO/PERSIST Guidelines for the selection of digital heritage for long-term preservation (Керівні принципи ЮНЕСКО/PERSIST щодо відбору цифрової спадщини для довгострокового збереження). UNESCO, 2016. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000244280.locale=en> (дата звернення: 20.11.2025).
6. Memory of the World. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/memory-world> (дата звернення: 20.11.2025).
7. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 16.11.1972 № 995_089 (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради від 04.10.88 № 6673-XI). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text (дата звернення: 20.11.2025).
8. Рекомендації ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту: ключові факти. ЮНЕСКО, 2023. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/rekomendacziyi-yunesko-shhodo-etyky-shtuchnogo-intelektu-klyuchovi-fakty/?pdf=22613> (дата звернення: 20.11.2025).
9. Україна увійшла до складу Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО : вебсайт М-ва культури та стратегічних комунікацій України, 22.11.2023. URL: <https://mesc.gov.ua/news/ukrayina-uvijshla-do-skladu-komitetu-vsесvitnoyi-spadshhyny-yunesko/> (дата звернення: 20.11.2025).
10. Europeana Data Model. <https://pro.europeana.eu/page/edm-documentation> (дата звернення: 20.11.2025).
11. What is LIDO? URL: <https://cidoc.mini.icom.museum/working->

groups/lido/lido-overview/about-lido/what-is-lido/ (дата звернення: 20.11.2025).

12. ЮНЕСКО враховуватиме вплив збройних конфліктів на об'єкти всесвітньої спадщини: за ініціативи України ухвалено важливу поправку : вебсайт М-ва культури та стратегічних комунікацій України, 09.07.2025. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/yunesko-vrahovuvatyme-vplyv-zbrojnyh-konfliktiv-na-obyekty-vseshitnoyi-spadshhyny-za-inicizatyvy-ukrayiny-uhvaleno-vazhlyvu-popravku/> (дата звернення: 20.11.2025).

13. Protecting cultural heritage in Ukraine. ALIPH Foundation. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/protecting-cultural-heritage-in-ukraine> (дата звернення: 20.11.2025).

14. Future Proofing Europe. URL: <https://www.iiea.com/future-proofing-europe> (дата звернення: 20.11.2025).

15. Мистецький арсенал презентує цифрову стратегію інституції на 2022–2024 роки : вебсайт «Мистецький арсенал». URL: <https://artarsenal.in.ua/povidomlennya/mystetskyj-arsenal-rozroblyv-tsyfrovu-strategiyu-na-2022-2024-roky/> (дата звернення: 20.11.2025).

16. Колесник Н. А., Картузов К. М. Оцифрування архівних документів у воєнний час: досвід Державного архіву Миколаївської області. *Архіви України*. Вип. 3. 2024. С. 22–32. <https://doi.org/10.47315/archives2024.340.022>

17. Лист-відповідь Державного архіву Запорізької області від 06.10.2025 № 05-07/Г-2859. 2 арк. URL: https://drive.google.com/file/d/1dqBEG-X5wCPObx_R34f_N1jnk3y1FLxa/view?usp=drive_link (дата звернення: 20.11.2025).

18. Лист-відповідь Державного архіву Харківської області від 13.10.2025 № 01-38/537. 2 арк. URL: https://drive.google.com/file/d/12a8WqGZMrg7MPgG8JkhiABDjHrleabV8/view?usp=drive_link (дата звернення: 20.11.2025).

19. Лист-відповідь Державного архіву Львівської області від 03.10.2025 № Г-306. 1 арк. URL: https://drive.google.com/file/d/1jt-1HKzPT-s6cRlwzN4f6wbX2HPJH9P0/view?usp=drive_link (дата звернення: 20.11.2025).

20. Лист-відповідь Державного архіву Дніпропетровської області від 20.10.2025 № Г-2580/0/217-25. 1 арк. URL: <https://drive>.

google.com/file/d/1O5xz0q4YqMp0NtGMH2vx3Z1BR1A96VzW/view?usp=drive_link (дата звернення: 20.11.2025).

21. Про затвердження Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 роки : наказ Держ. архів. служби України від 29.12.2021 № 165. 8 арк. URL: https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1445_2.pdf (дата звернення: 20.11.2025).

22. Dubrovina L., Kovtaniuk Yu., Lobuzina K., Demianiuk L. The Vernadsky National Library of Ukraine in Times of Independence and Martial Law: Development Strategy, Preservation, and International Co-operation. *Bibliothek Forschung und Praxis*. 2024. Vol. 48. Iss. 3. Pp. 639-647. <https://doi.org/10.1515/bfp-2024-0062>

23. Дем'янюк Л. М. Міжнародна організація «Конференція європейських національних бібліотекарів» (CENL): вибудовування стратегічних орієнтирів для національних бібліотек Європи. *Бібліотечний вісник*. 2025. № 1. С. 69–84. <https://doi.org/10.15407/bv2025.01.069>

24. LIBRARIA – архів української періодики онлайн. Про проект. Архівні інформаційні системи. URL: <https://libraria.ua/about/> (дата звернення: 20.11.2025).

25. Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини у новому форматі. Офіц. вебпортал Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. 2017. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/3506> (дата звернення: 20.11.2025).

26. Державна наукова архівна бібліотека, м. Київ розпочинає співпрацю з FamilySearch International (США). Офіц. вебпортал Держ. архів. служби України. 2025. URL: <https://archives.gov.ua/ua/2025/10/13/derzhavna-naukova-arhivna-biblioteka-m-kyuiv-rozpochynaye-spivpracyu-z-familysearch-international-ssha/> (дата звернення: 20.11.2025).

27. Перша Угода про резервне зберігання цифрових копій документів НАФ України у хмарних сховищах іноземних партнерів. Офіц. вебпортал Держ. архів. служби України. 2022. URL: <https://archives.gov.ua/ua/2022/03/25/перша-угода-про-резервне-зберігання-ц/> (дата звернення: 20.11.2025).

28. Yitong Meng. Exploring the role of Web 3.0 in the culture conservation. *Journal of Social Science Development Research*,

2(1), 4858. 2024. URL: https://www.aisvse.com/paper_detail.htm?id=20241012100016A026 (дата звернення: 20.11.2025).

29. УІК запускає «Українську цифрову бібліотеку». Офіц. вебсайт Українського інституту книги. 2019. URL: <https://ubi.org.ua/public/uk/news/kategoriya-2/uik-zapuska-ukra-nsku-cifrovu-biblioteku> (дата звернення: 20.11.2025).

30. В Україні повноцінно запрацював додаток «Українська цифрова бібліотека» (УЦБ). Офіц. вебсайт Дубенської р-ної держ. адмін. Рівнен. обл. 2023. URL: <https://dubnorda.rv.gov.ua/news/v-ukraini-povnotsinno-zapratsiuvav-dodatok-ukrainska-tsyfrova-biblioteka-utsh-rozrobnykom-iaokho-ie-ukrainskyi-instytut-knyhy> (дата звернення: 20.11.2025).

31. Продовжуємо цифровізувати культуру: Уряд схвалив реалізацію експериментального проєкту зі створення Реєстру Музейного фонду України. *Урядовий портал*. 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prodovzhuiemo-tsyfrovizuvaty-kulturu-uriad-skhvalyv-realizatsiiu-eksperymentalnoho-proektu-zi-stvorennia-reiestru-muzeinoho-fondu-ukrainy> (дата звернення: 20.11.2025).

32. Музейний фонд України. Мінкульт. URL: <https://museum.mcsc.gov.ua> (дата звернення: 20.11.2025).

33. Український культурний фонд. Про нас. URL: <https://ucf.in.ua/p/about> (дата звернення: 20.11.2025).

34. Український культурний фонд. Архів проєктів. URL: <https://ucf.in.ua/archive> (дата звернення: 20.11.2025).

35. УКФ розпочав нову міжнародну співпрацю. URL: https://ucf.in.ua/news/2019_09_27 (дата звернення: 20.11.2025).

36. LOT 2. Cross-sectoral projects for the preservation of cultural heritage. URL: https://ucf.in.ua/en/m_lots/61965af9a7bfb232b5434104 (дата звернення: 20.11.2025).

37. The European Library. Home. URL: <https://www.theeuropeanlibrary.org/> (дата звернення: 20.11.2025).

38. Collection. World Digital Library. URL: <https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/> (дата звернення: 20.11.2025).

39. The World Digital Library initiative gets further expanded. URL: <https://voeb-b.at/the-world-digital-library-initiative-gets-further-expanded/> (дата звернення: 20.11.2025).

40. Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду: створення, зберігання, облік та доступ до нього» : наказ Держ. архів. служби України від 16.04.2019 № 36. Київ, 2019. 132 с. URL: https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1296_1.pdf (дата звернення: 20.11.2025).

41. Про внесення змін до Методичних рекомендацій «Цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду: створення, зберігання, облік та доступ до нього» : наказ Держ. архів. служби України від 07.10.2021 № 120. Київ, 2021. 4 с. URL: https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1428_3.pdf (дата звернення: 20.11.2025).

42. НЕМО. Результати експедицій. URL: <https://www.hemo.in.ua/#result> (дата звернення: 20.11.2025).

43. Dombrowski, Quinn and Sebastian Majstorovic. “Open Culture Meets Digital Activism: Saving Ukrainian Cultural Heritage Online.” DHd2023, Open Humanities, Open Culture. March 14, 2023. URL: https://docs.google.com/presentation/d/1-Fg_hEzR4HzId9ZLkYdvIGzP82xd-iRsTPPSHYrzX-c/edit?usp=sharing. (дата звернення: 20.11.2025).

References

1. Europeana strategy 2020-2025: Empowering digital change. (2020). Retrieved November 20, 2025, from <https://pro.europeana.eu/post/europeana-strategy-2020-2025-empowering-digital-change>

2. Expert Group on a common European Data Space for Cultural Heritage. European Commission. (2021, December 17). Retrieved November 20, 2025, from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/expert-group-common-european-data-space-cultural-heritage>

3. Digitizing the past for the future...: *Skeiron vebsait – Skeiron website*. Retrieved November 20, 2025, from <https://skeiron.com.ua/ua/mission>

4. What does SUCHO (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online) do? Retrieved November 20, 2025, from <https://www.sucho.org/ukraine>

5. The UNESCO/PERSIST Guidelines for the selection of digital heritage for long-term preservation. (2016). *UNESCO*. Retrieved

November 20, 2025, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000244280.locale=en>

6. Memory of the World. UNESCO. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.unesco.org/en/memory-world>

7. *Convention on the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of 16.11.1972 No. 995_089*. (1988). (ratified by the Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of 04.10.88 No. 6673-XI) [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text

8. UNESCO Recommendations on the Ethics of Artificial Intelligence: Key Facts. (2023). [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://nrat.ukrintei.ua/rekomendacziyi-yunesko-shhodo-etyky-shtuchnogo-intelektu-klyuchovi-fakty/?pdf=22613>.

9. Ukraina uviishla do skladu Komitetu Vsesvitnoi spadshchyny YuNESKO. (2023, November 20). [Ukraine joined the UNESCO World Heritage Committee]. *Ministerstvo kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy – Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://mcsc.gov.ua/news/ukrayina-uvijshla-do-skladu-komitetu-vsesvitnoyi-spadshchyny-yunesko/>.

10. Europeana Data Model. Retrieved November 20, 2025, from <https://pro.europeana.eu/page/edm-documentation>

11. What is LIDO? Retrieved November 20, 2025, from <https://cidoc.mini.icom.museum/working-groups/lido/lido-overview/about-lido/what-is-lido/>

12. IuNESKO vrakhovuvatyme vplyv zbroinykh konfliktiv na obiekty vsesvitnoi spadshchyny: za initsiatyvy Ukrainy ukhvaleno vazhlyvu popravku (2025, July 9). [UNESCO will take into account the impact of armed conflicts on world heritage sites: an important amendment adopted at the initiative of Ukraine]. *Ministerstvo kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy – Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://mcsc.gov.ua/news/yunesko-vrahovuvatyme-pvlyv-zbroinyh-konfliktiv-na-obyekty-vsesvitnoyi-spadshchyny-za-inicziatyvy-ukrayiny-uhvaleno-vazhlyvu-popravku/>

13. Protecting cultural heritage in Ukraine. ALIPH Foundation. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/protecting-cultural-heritage-in-ukraine>

14. Future Proofing Europe. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.iiea.com/future-proofing-europe>

15. Mystetskyi arsenal prezentuie tsyfrovu stratehiiu instytutsii na 2022-2024 roky [Mystetskyi Arsenal presents the institution's digital strategy for 2022-2024]. *Mystetskyi arsenal – Mystetskyi Arsenal* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://artarsenal.in.ua/povidomlennya/mystetskyj-arsenal-rozrobyv-tsyfrovu-strategiyu-na-2022-2024-roky/>

16. Kolesnyk, N. A., & Kartuzov, K. M. (2024). Digitization of archival documents in wartime: experience of the State Archives of Mykolaiv Region. *Archives of Ukraine*, 3, 22-32 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.47315/archives2024.340.022>

17. Lyst-vidpovid Derzhavnoho arkhivu Zaporizhskoi oblasti No. 05-07/T-2859. (2025, October 6). [Letter-response of the State Archives of Zaporizhzhia Region No. 05-07/T-2859] [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://drive.google.com/file/d/1dqBEG-X5wCPObx_R34f_N1jnk3y1FLxa/view?usp=drive_

18. Lyst-vidpovid Derzhavnoho arkhivu Kharkivskoi oblasti No. 01-38/537. (2025, October 13). [Letter-response of the State Archives of Kharkiv Region No. 01-38/537] [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://drive.google.com/file/d/12a8WqGZMrg7MPgG8JkhiABDjHrleabV8/view?usp=drive_link

19. Lyst-vidpovid Derzhavnoho arkhivu Lvivskoi oblasti No. G-306 – Letter-response of the State Archives of Lviv Region No. G-306. (2025, October 3). [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://drive.google.com/file/d/1jt-1HKzPT-s6cRlwzN4f6wbX2HPJH9P0/view?usp=drive_link

20. Lyst-vidpovid Derzhavnoho arkhivu Dnipropetrovskoi oblasti No. G-2580/0/217-25 – Letter-response of the State Archives of Dnipropetrovsk Region No. G-2580/0/217-25. (2025, October 20). [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://drive.google.com/file/d/1O5xz0q4YqMp0NtGMH2vx3ZlBR1A96VzW/view?usp=drive_link

21. *Pro zatverdzhennia Prohramy otsyfruvannia arkhivnykh*

informatsiinykh resursiv na 2022-2025 roky. (2021, December 29). Nakaz Derzh. arkhiv. sluzhby Ukrainy [On approval of the Program for digitization of archival information resources for 2022-2025: Order of the State Archival Service of Ukraine No. 165] [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1445_2.pdf

22. Dubrovina, L., Kovtaniuk, Yu., Lobuzina, K., & Demianiuk, L. (2024). Vernadsky National Library of Ukraine in Times of Independence and Martial Law: Development Strategy, Preservation, and International Co-operation. *Bibliothek Forschung und Praxis*, 48(3), 639-647. <https://doi.org/10.1515/bfp-2024-0062>

23. Demianiuk, L. M. (2025). International Organization “Conference of European National Librarians” (CENL): Building Strategic Guidelines for National Libraries of Europe. *Library Bulletin*, 1, 69-84 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/bv2025.01.069>

24. Pro proekt [About the project]. *LIBRARIA – arkhiv ukrainskoi periodyky onlain – LIBRARIA – Online Archive of Ukrainian Periodicals* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://libraria.ua/about/>

25. Tsyfrova biblioteka istoryko-kulturnoi spadshchyny u novomu formati [Digital library of historical and cultural heritage in a new format]. (2017). *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho, official web portal – V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, official web portal* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <http://www.nbuv.gov.ua/node/3506>

26. Derzhavna naukova arkhivna biblioteka, m. Kyiv rozpochynaie spivpratsiu z FamilySearch International (SShA) [State Scientific Archival Library in Kyiv begins cooperation with FamilySearch International (USA)]. (2025). *Derzhavna arkhivna sluzhba Ukrainy, web portal – State Archival Service of Ukraine, web portal* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://archives.gov.ua/ua/2025/10/13/derzhavna-naukova-arhivna-biblioteka-m-kyyyiv-rozpochynaye-spivpracyu-z-familysearch-international-ssha/>

27. Persha Uhoda pro rezervne zberihannia tsyfrovyykh kopii dokumentiv NAF Ukrainy u khmarnykh skhovyshchakh inozemnykh partneriv [The First Agreement on Backup Storage of Digital Copies of Documents of the National Archives of Ukraine in Cloud Storage of

Foreign Partners]. (2022). *Ofitsiynyi veb portal Derzhavnoi arkhivnoi sluzhby Ukrainy – Official Web Portal of the State Archives of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://archives.gov.ua/ua/2022/03/25/перша-угода-про-резервне-зберігання-ц/>

28. Yitong Meng. Exploring the role of Web 3.0 in the culture conservation. *Journal of Social Science Development Research*, 2(1), 48-58. 2024. Retrieved November 20, 2025, from https://www.aisvse.com/paper_detail.htm?id=20241012100016A026.

29. UIK zapuskaie “Ukrainsku tsyfrovu biblioteku” [UBI launches “Ukrainian Digital Library”]. (2019). *Ukrainskyi instytut knyhy, ofitsiynyi vebсайт – Ukrainian Book Institute, official website* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://ubi.org.ua/public/uk/news/kategoriya-2/uik-zapuska-ukra-nsku-cifrovu-biblioteku>

30. V Ukraini povnotsinno zapratsiuvav dodatok “Ukrainska tsyfrova biblioteka” (UTsB) [The “Ukrainian Digital Library” (UDB) application has fully launched in Ukraine]. (2023). *Dubenska raionna derzhavna administratsia Rivnenskoï oblasti, official vebсайт – Dubno District State Administration of Rivne Oblast official website* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://dubnorda.rv.gov.ua/news/v-ukraini-povnotsinno-zapratsiuvav-dodatok-ukrainska-tyfrova-biblioteka-utseb-rozrobnykom-iakoho-ie-ukrainskyi-instytut-knyhy>

31. Prodovzhuemo tsyfrovizuvaty kulturu: Uriad skhvalyv realizatsiiu eksperymentalnoho proiektu zi stvorennia Reiestru Muzeinoho fondu Ukrainy [We continue to digitize culture: The Government approved the implementation of an experimental project to create the Register of the Museum Fund of Ukraine]. (2025). *Uriadovyi portal – Government Portal* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.kmu.gov.ua/news/prodovzhuemo-tyfrovizuvaty-kulturu-uriad-skhvalyv-realizatsiiu-eksperymentalnoho-proiektu-zi-stvorennia-reiestru-muzeinoho-fondu-ukrainy>

32. Muzeinyi fond Ukrainy [Museum Fund of Ukraine]. *Ministerstvo kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy – Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://museum.mcsc.gov.ua>

33. Pro nas [About us]. *Ukrainskyi kulturnyi fond – Ukrainian Cultural*

Foundation [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://ucf.in.ua/p/about>

34. Arkhiv poektiv UCF [Projects Archive]. *Ukrainskyi kulturnyi fond Ukrainian Cultural Fund* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from <https://ucf.in.ua/archive>

35. UKF rozpochav novu mizhnarodnu spivpratsiu [UCF has started a new international cooperation]. (2019). *Ukrainskyi kulturnyi fond – Ukrainian Cultural Foundation* [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://ucf.in.ua/news/2019_09_27

36. LOT 2. Cross-sectoral projects for the preservation of cultural heritage. Retrieved November 20, 2025, from https://ucf.in.ua/en/m_lots/61965af9a7bfb232b5434104

37. The European Library. Home. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.theeuropeanlibrary.org/>

38. Collection. World Digital Library. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/>

39. The World Digital Library initiative gets further expanded. Retrieved November 20, 2025, from <https://voeb-b.at/the-world-digital-library-initiative-gets-further-expanded/>

40. *Pro zatverdzhennia ta vprovadzhennia metodychnykh rekomendatsii “Tsyfrovyi fond korystuvannia dokumentamy Natsionalnoho arkhivnoho fondu: stvorennia, zberihannia, oblik ta dostup do noho”*. (2019). Nakaz Derzh. arkhiv. sluzhby Ukrainy vid 16.04.2019 № 36 [On approval and implementation of methodological recommendations “Digital Fund for the Use of Documents of the National Archival Fund: Creation, Storage, Accounting and Access to It”: Order of the State Archival Service of Ukraine dated 04/16/2019 No. 36.] [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1296_1.pdf

41. *Pro vnesennia zmin do Metodychnykh rekomendatsii “Tsyfrovyi fond korystuvannia dokumentamy Natsionalnoho arkhivnoho fondu: stvorennia, zberihannia, oblik ta dostup do noho”*. (2021). Nakaz Derzh. arkhiv. sluzhby Ukrainy vid 07.10.2021 № 120 [On amendments to the Methodological Recommendations “Digital Fund for the Use of Documents of the National Archival Fund: Creation, Storage, Accounting and Access to It”: Order of the State Archival Service of Ukraine dated

10/07/2021 No. 120] [in Ukrainian]. Retrieved November 20, 2025, from https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1428_3.pdf

42. HEMO. Expedition results. Retrieved November 20, 2025, from <https://www.hemo.in.ua/#result>

43. Dombrowski, Quinn and Sebastian Majstorovic. "Open Culture Meets Digital Activism: Saving Ukrainian Cultural Heritage Online." DHd2023, Open Humanities, Open Culture. March 14, 2023. Retrieved November 20, 2025, from https://docs.google.com/presentation/d/1-Fg_hEzR4HzId9ZLkYdvIGzP82xd-iRsTPPSHYrzX-c/edit?usp=sharing

Отримано / Received 27.02.2026

Прийнято / Accepted 19.03.2026

Опубліковано онлайн / Published online 28.07.2026

Oleksandr Harbar,

Postgraduate Student,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave, Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: a.footreviews@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7155-1514>

INITIATIVES OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS, SCIENTIFIC INSTITUTIONS AND PUBLIC ASSOCIATIONS ON THE CREATION OF DIGITAL RESOURCES OF HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE

The purpose of the article is to carry out a systematic analysis and to provide an assessment of the role, functionality and effectiveness of the initiatives by international organizations, research institutions, and civil society associations in the formation of digital resources for historical and cultural heritage, with an emphasis on the experience of Ukraine gained over the past five years. The research methodology is based on general scientific methods of analysis, synthesis, comparison, generalization; to identify promising areas, the principle of continuity and forecasting and modeling methods, were also applied. The scientific novelty lies in obtaining a comprehensive analysis of international and Ukrainian regulatory acts and determining the financial role of international organizations (UNESCO, EU/Europeana) in the standardization and support of the digitalization of historical and cultural heritage, in particular within the

framework of cooperation with the Ministry of Culture and Strategic Communications; systematizing the contribution of research institutions (universities, research centers) in the development and implementation of technological and methodological solutions (3D documentation, digital humanities); highlighting the operational and functional role of public associations in the process of digitalization, including crowdsourcing practices and rapid response to threats (using the example of Ukrainian public organizations). Conclusions. An analysis of the activities of both public and private initiatives allows us to conclude that the involvement of the non-state sector in the digitization of cultural heritage is not only a necessary step in times of crisis, but also an extremely positive phenomenon for Ukraine. Although charitable digitization is currently a lifeline for Ukrainian culture, the ultimate goal should be to transform state institutions into powerful digital centers capable of integrating the flexibility of volunteer solutions into a sustainable state system for preserving national memory. Legal formalization and “data repatriation” in the post-war period, technical modernization and inclusiveness of regional institutions preserving historical and cultural heritage, the introduction of the latest international standards and innovative protection of digital content, should be identified among the urgent tasks. The research prospects include further studying the problems related to the functioning of digital resources of historical and cultural heritage, the best foreign and domestic practices for overcoming them, studying the capabilities of modern institutions to develop integration resources and consolidated work to ensure their functioning, in particular filling them with digital information, as well as the formation of the appropriate regulatory and methodological framework.

Keywords: historical and cultural heritage, digitalization, digital resource, consolidated activity, digital humanities, regulatory and legal regulation of the creation of international and national digital resources, “data repatriation”, crowdsourcing